

Sara ser in i munnar från hela världen

HALLÅ DÄR...

... Sara Rangmar

... Tandläkare och klinikchef på Folktandvården Bergsjön i Göteborg. Du träffar många äldre patienter som kommit till Sverige från andra länder. Hur är munhälsan hos dem du möter?

– Våra äldre utrikesfödda patienter kommer främst från länder i Mellanöstern, Afrika och Balkan. När de kommer till oss har de ofta tandvärk eller andra akuta besvär. En del patienter har aldrig varit hos tandvården tidigare, jag får då vara den första tandläkare som tittar personen i munnen. Det gör att jag kanske får en extrem bild av munhälsan hos äldre utrikesfödda personer som jag möter på kliniken.

– Tittar man på statistik och forskning så visar den att utrikesfödda personer är mindre benägna att söka tandvård jämfört med inrikesfödda. Min erfarenhet är att äldre utrikesfödda personer verkar vara ännu mindre benägna att söka tandvård jämfört med övriga vuxna. Till vår klinik i Bergsjön kommer förhållandevis få äldre personer trots att det bor många äldre i området.

Skiljer sig munhälsan åt beroende på var patienten har vuxit upp?

– Ja, jag upplever att patienternas tandstatus är olika beroende på vilket land och vilken kultur man kommer ifrån.

Många av de äldre som jag träffar har inte dåliga tänder, däremot kan de sakna tänder. Den tandvård som har gjorts har varit extraktioner. Min erfarenhet är till exempel att personer från Västafrika ofta har friska tänder. Det kan bero på att man inte har haft tillgång till socker i hemlandet. Det finns också väldigt starkt i vissa kulturer i Västafrika att man inte ger barn något som är skadligt för deras hälsa, det kan till exempel vara mycket fult att ge barn läsk. Detta förhållningssätt gynnar deras munhälsa allt eftersom de blir äldre.

Å andra sidan har en del utrikes-

födda personer dålig tandstatus med sjukdomar i munnen, väldigt få tänder kvar och man saknar proteser eller andra ersättningar. Det är som sagt olika beroende på var patienten kommer från och kulturella vanor.

Vad gör ni som tandvårdspersonal när en person med dålig munhälsa/tandstatus kommer till er?

– Vi har stor respekt för människor och alla är välkomna, vi dömer ingen som har karies. Vi försöker alltid att gå in ödmjukt och inte skuldbelägga personer som faktiskt inte har någon aning om att socker kan ge karies.

– Munsjukdomar, som karies, vill både vi som behandlare och patienten göra något åt. Avsaknad av tänder kan vara ett problem, främst när det gäller att tugga. Människor vill ha tänder och kunna tugga även om man inte har några estetiska problem med att sakna tänder. Sen finns det ytterligare aspekter av tandlös-

Vad gör tandvården?

Centrum för äldretandvård erbjuder kostnadsfria föreläsningar om munhälsa och håller regelbundet föreläsningar för vuxna och äldre i Bergsjön.

het och hälsa som också är viktiga.

Generellt uppfattar jag att det är skillnader mellan inrikes- och utrikesfödda personer när det gäller acceptansen av att flertalet tänder saknas. Bland de utrikesfödda patienter jag träffar finns en helt annan acceptans för att äldre personer saknar flera tänder, det är inget konstigt.

Vi i tandvården ska ju sträva efter jämlik munhälsa för hela befolkningen och vi vet att vi har en bit kvar. Hur tänker du angående jämlik munhälsa?

– Jämlik munhälsa gäller naturligtvis alla, oavsett ålder och var man är född. Detta är väldigt komplext. Tandvård skiljer sig från hälso- och sjukvård på grund av de höga egenavgifterna, alltså att patienten står för en stor del av kostnaden själv. Av de människor som idag är socioekonomiskt utsatta så finns det en överrepresentation av människor med annan kulturell bakgrund. Det finns så många aspekter på munhälsa och att ha utländsk bakgrund, alltifrån att man inte har haft tillgång till tandvård (det finns ingen tandvårdspersonal) eller ekonomi, till kulturella aspekter och kunskapsluckor.

På vår klinik kämpar vi mycket för att minska karies hos barn, men det är inte något som vi kan lösa själva inom Folk tandvården. Det kan handla om sociala orättvisor, och det påverkar många områden i livet, bland annat munhälsan.

Utrikesfödda och munhälsa

■ Forskning från bland annat USA, Kanada, England, Frankrike och Italien visar att flyktingar och asylsökande har sämre munhälsa än inrikesfödda.

■ En enkätundersökning från 2013-2016 visar att 8% av inrikesfödda rapporterar att de har dålig tandhälsa jämfört med personer födda i Asien (23%), Afrika (18%) och Europa (13%) exklusive Sverige.

■ Generellt är tandhälsan bättre för personer som bott i Sverige fem år eller mer, jämfört med personer som har bott här kortare tid.

■ Beroende på hemland har utrikesfödda personer 40 år och äldre 1-3 tänder färre än inrikesfödda. Personer födda utanför EU har färre tänder men fler intakta tänder (utan lagningar). För personer födda inom EU är förhållandet motsatt – fler tänder och fler tänder med lagningar.

■ Personer födda utanför Norden/EU avstår i högre utsträckning än

inrikesfödda att söka tandvård trots att de har behov av det och söker i högre utsträckning tandvård för akuta besvär snarare än för regelbunden vård.

■ Det kan finnas många anledningar till att munhälsa skiljer sig åt mellan inrikes- och utrikesfödda, exempelvis kunskap om munhälsa, tillgång till tandvård i hemlandet, privatekonomi, situationen i hemlandet innan flykt, flykten i sig och den första tiden i det nya landet.

Källor:

[Hälsa hos personer som är utrikes födda – skillnader i hälsa utifrån födelse-land \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/utredningar/utredning-om-jamlik-tandhalsa)

[När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa, Vol. 1, SOU 2021:8 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/utredningar/utredning-om-jamlik-tandhalsa)

Vidarebefordra gärna brevet

Som mottagare av nyhetsbrevet får du gärna vidarebefordra det till andra personer som du tror kan ha nytta och glädje av informationen.

Önskemål

Kontakta redaktionen om du har frågor eller förslag på ämnesområden om något som du vill att vi ska skriva om.

Kontakt

Isabelle Johansson,
Centrum för äldretandvård
E-post:
isabelle.johansson@vgregion.se